דא"ל אילו לא אוניתן לא הוה מצית הדרת בך ותנא תונא יפות ונמצאו רעות לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר ואמר רב חסדא [א]מכר לו שוה שש בחמש והוזלו ועמדו על ג' מי נתאנה מוכר מוכר יכול לחזור בו ולא לוקח דא"ל אילו לא אוניתן לא הוה מצית הדרת בך השתא מצית הדרת בך ותנא תונא רעות ונמצאו יפות מוכר יכול לחזור בו ולא לוקח מאי קא משמע לן מתני' היא אי ממתני' הוה אמינא דלמא דרב חסדא תרוייהו מצו הדרי בהו ומתני' (ה) הא אתא לאשמועינן דלוקח יכול לחזור בו דס"ד אמינא משום דכתיב [ו]רע רע יאמר הקונה: [2]שחמתית ונמצאת לבנה כו': אמר רב פפא מדקתני לבנה ש"מ האי שמשא סומקתי היא תדע דקא סמקא צפרא ופניא והאי דלא קא חזיגן כוליה יומא נהורין הוא דלא ברי מיתיבי [2]ומראהו עמוק מן העור (ז) כמראה חמה עמוקה מן הצל והתם לבן הוא כמראה חמה ולא כמראה חמה כמראה חמה דעמוקה מן הצל ולא כמראה חמה דאילו התם לבן והכא אדום ולמאי דסליק דעתין מעיקרא הא קא סמקא צפרא ופניא בצפרא דחלפא אבי וורדי דגן עדן בפניא דחלפא אפתחא דגיהנם ואיכא דאמרי איפכא: יין ונמצא חומץ שניהן יכולין לחזור בהן: לימא מתניתין רבי היא ולא רבנן דתניא יין

אי ממתניתין ה"א דרב חסדא תרוייהו מצו הדרי בהו. כהוקרו והוזלו ומתניתין היינו טעמא דיפות ונמצאו רעות דלוקח מני הדר ביה ולא מוכר אע"פ שהוקרו משום דאם כן מוכר למחזר ל"ל לוקח לא נתאניתי אע"פ (ו) שאמר יפות יודע היה שהן רעות דעוד טוב יאמר המוכר אכל במוכר לו שוה חמש כשש והוקרו דרב חסדא לא שייך למימר הכי ולכך יכול לחזור בו אפי' מוכר וקיפא מתניתין דרעות ונמצאו יפות דמוכר מני הדר ביה ולא לוקח אע"פ שהוזלו משום דא"ל מוכר לא נתאניתי יודע הייתי שהן יפות אע"פ שהיית אומר דרעות הן דרב רע יאמר הקונה אכל מכר לו שוה שש כחמש והוזלו יכול לחזור בו אפילו לוקח דלא שייך למימר הכי כן פ"ה ד) כשש רש"י ועוד פר"י בע"ח דלרב חסדא מצו הדרי תרוייהו דממתניתין ליכא למשמע מידי דאפשר דממתניתין מיירי דלא הוקרו ולא הוזלו וכי תימא מאי קא משמע לן מיקטרך סד"א דיפות ונמצאו רעות לא יוכל לחזור בו אפילו לוקח שיודע שהן רעות אע"פ שהמוכר אמר שהן יפות דעוד טוב יאמר המוכר וכענין זה יש לפרש קיפא: **האי** שימשא סומקתי היא. פי' ר"ר מנחם דנפקא מיניה לגולד מן האדוש: **בצפרא** חלפא אבי וורדי דג"ע. ומשמע דג"ע במזרח הוא ואפילו למאי דאמר מיפכא הוי במזרח כדפ"ה וכן משמע במדרש דאדרבה כוס במזרחו של עולם כדכתיב (בראשית ג) הוא הסובב את כל אדרת כוס וזה הנהר יוצא מעדן ל"ר (ו) עומד במזרח מסמתא והא דאמר בבראשית רבה כפ"כ שרוח מזרחית קולטת היא קלטה אדם הראשון דכתיב (שם ג) ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן וגו' קלטה קין דכתיב וישב בארץ נוד קדמת עדן משמע דאדם הראשון וקין במזרחו של עולם היו ושם אנו עומדים ל"ר ג"ע היה במערב העולם לריך לומר (ח) דמזרח דקא היינו קדם של עולם שאצל ג"ע והיינו קדמת עדן קדם העולם שאצל גן עדן והא דאמר בב"ר שרוח מזרחי קולטת היינו רוח מזרחי של עולם ולא של גן עדן (ט):

יין

ומאירה איפכא. בצפרא סמקא משום דעומדת במזרח ומאירה הממה כנגדה במערב ומאדמת מכח גיהנם שבמערב מכחו בפניא דחלפא במערב ועמוד שלה הולך לגד מזרח ומכה כנגן עדן ומאדים מכח אדמומית ווردי דגן עדן: **לימא מתניתין רבי היא ולא רבנן.** דכיון דלמרי מין אחד (ג) הן אין שניהן מחזרין אלא המתאנה דלמי לחזור בו אם רוצה אף על גב דהשתא לבסוף נתאנה לוקח שהוזלו. משום דמצי למימר ליה המוכר ללוקח אי לאו דאוניתני שנתחי לך שוה ר' בה' משום דהיא טענה דהואי בה אונאה מעיקרא ובטול מקח כשביל הוא הנגע קא בעית למיהדר בך השתא דהואי דהוזלו כיון דמעיקרא בעידנא דאוניתני לא הדרת בך לא תיהדר בך השתא משום דברשותך הוזלו: ותנא תונא. מתתניתין מסייע ליה לרב חסדא: התנה לו למכור לו רעות ונמצאו יפות דנתאנה אבל לוקח אינו יכול לחזור בו אע"ג דשוב הוזלו אותן יפות ברשותו הרבה יותר מב' שחותין. אפי' הכי לא מצי למיהדר ביה משום טעמא דרב חסדא: ומקשינן ממאי מצית למימר דההיא מלתא דרב חסדא כההיא לישנא דתרייתא דמיא למתני' דלמא במלתא

אי לאו דאוניתן לא הדרת בך. וא"ת ביתר משמות דקיימת לן דבטול מקח ואפילו המתאנה יכול לחזור אמאי לא אמר נמי התם אי לאו דאוניתן כו' כמו בשמות וי"ל לפי שהוא רחוק מן המקח יותר מדאי וכמילו לא מכר כלל שאין ראוי מקח כזה להתקיים וי"ב"ס פי' דאפילו ביתר משמות אין המתאנה מחזר בו אלא כשהמתאנה מוכע אוגאתו כיון שמוכע יותר משמות דהוי ביטול מקח הוי מקח טעות ויכול גם המתאנה לחזור בו אבל אם המתאנה אינו מוכע אוגאתו ורוצה להמזיק המקח כמו שקנה אין מכבין שיוכל המתאנה לחזור בו דמצי מ"ל אי לאו דאוניתן כו' כמו בשמות. **ותנא** תונא יפות ונמצאו רעות.

שוה בשוה אייבי ומאי קא משמע לן שיוכל לוקח לחזור בו ולא מוכר פשיטא אלא הא קא משמע לן דאפילו הוקרו אחרי כן אין המוכר יכול לחזור:

והוזלו ועמדו על שלש. ה"מ למימר על ד' דהוי נמי ביטול מקח אלא איידי דנקט לעיל שהוקרו שיש נקט נמי שהוזלו שיש: **מאי** קא משמע לן רב חסדא היינו מתניתין. דע"כ מתניתין להכי הוא דאתאי דאי לאו הכי מאי קא משמע לן וכי תימא אע"ג דלא קא משמע לן מידי יש לו לשנות (ד) כי היכי דקתני יפות ונמצאו יפות ואע"ג דהוקרו והוזלו אלף פעמים ברשות לוקח הוקרו והוזלו שלגמרי מתקיים המקח לאלתר וא"ל דאי דאשמ (ה) מידוש הוא ימא הא דנקט סיפא אע"ג דפשיטא כדי למנות מרגע מדות אבל אי בראשא נמי ליכא מידוש א"כ בתנם הזכיר ממתניתין כל דין יפות ורעות:

אי ממתניתין ה"א דרב חסדא תרוייהו מצו הדרי בהו. כהוקרו והוזלו ומתניתין היינו טעמא דיפות ונמצאו רעות דלוקח מני הדר ביה ולא מוכר אע"פ שהוקרו משום דאם כן מוכר למחזר ל"ל לוקח לא נתאניתי אע"פ (ו) שאמר יפות יודע היה שהן רעות דעוד טוב יאמר המוכר אכל במוכר לו שוה חמש כשש והוקרו דרב חסדא לא שייך למימר הכי ולכך יכול לחזור בו אפי' מוכר וקיפא מתניתין דרעות ונמצאו יפות דמוכר מני הדר ביה ולא לוקח אע"פ שהוזלו משום דא"ל מוכר לא נתאניתי יודע הייתי שהן יפות אע"פ שהיית אומר דרעות הן דרב רע יאמר הקונה אכל מכר לו שוה שש כחמש והוזלו יכול לחזור בו אפילו לוקח דלא שייך למימר הכי כן פ"ה ד) כשש רש"י ועוד פר"י בע"ח דלרב חסדא מצו הדרי תרוייהו דממתניתין ליכא למשמע מידי דאפשר דממתניתין מיירי דלא הוקרו ולא הוזלו וכי תימא מאי קא משמע לן מיקטרך סד"א דיפות ונמצאו רעות לא יוכל לחזור בו אפילו לוקח שיודע שהן רעות אע"פ שהמוכר אמר שהן יפות דעוד טוב יאמר המוכר וכענין זה יש לפרש קיפא: **האי** שימשא סומקתי היא. פי' ר"ר מנחם דנפקא מיניה לגולד מן האדוש: **בצפרא** חלפא אבי וורדי דג"ע. ומשמע דג"ע במזרח הוא ואפילו למאי דאמר מיפכא הוי במזרח כדפ"ה וכן משמע במדרש דאדרבה כוס במזרחו של עולם כדכתיב (בראשית ג) הוא הסובב את כל אדרת כוס וזה הנהר יוצא מעדן ל"ר (ו) עומד במזרח מסמתא והא דאמר בבראשית רבה כפ"כ שרוח מזרחית קולטת היא קלטה אדם הראשון דכתיב (שם ג) ויגרש את האדם וישכן מקדם לגן עדן וגו' קלטה קין דכתיב וישב בארץ נוד קדמת עדן משמע דאדם הראשון וקין במזרחו של עולם היו ושם אנו עומדים ל"ר ג"ע היה במערב העולם לריך לומר (ח) דמזרח דקא היינו קדם של עולם שאצל ג"ע והיינו קדמת עדן קדם העולם שאצל גן עדן והא דאמר בב"ר שרוח מזרחי קולטת היינו רוח מזרחי של עולם ולא של גן עדן (ט):

יין

ומאירה איפכא. בצפרא סמקא משום דעומדת במזרח ומאירה הממה כנגדה במערב ומאדמת מכח גיהנם שבמערב מכחו בפניא דחלפא במערב ועמוד שלה הולך לגד מזרח ומכה כנגן עדן ומאדים מכח אדמומית ווردי דגן עדן: **לימא מתניתין רבי היא ולא רבנן.** דכיון דלמרי מין אחד (ג) הן אין שניהן מחזרין אלא המתאנה דלמי לחזור בו אם רוצה אף על גב דהשתא לבסוף נתאנה לוקח שהוזלו. משום דמצי למימר ליה המוכר ללוקח אי לאו דאוניתני שנתחי לך שוה ר' בה' משום דהיא טענה דהואי בה אונאה מעיקרא ובטול מקח כשביל הוא הנגע קא בעית למיהדר בך השתא דהואי דהוזלו כיון דמעיקרא בעידנא דאוניתני לא הדרת בך לא תיהדר בך השתא משום דברשותך הוזלו: ותנא תונא. מתתניתין מסייע ליה לרב חסדא: התנה לו למכור לו רעות ונמצאו יפות דנתאנה אבל לוקח אינו יכול לחזור בו אע"ג דשוב הוזלו אותן יפות ברשותו הרבה יותר מב' שחותין. אפי' הכי לא מצי למיהדר ביה משום טעמא דרב חסדא: ומקשינן ממאי מצית למימר דההיא מלתא דרב חסדא כההיא לישנא דתרייתא דמיא למתני' דלמא במלתא

דא"ל. לוקח למוכר: **אי לאו דאוניתן.** בשעת מכירה היה מתקיים המקח; ילא מצית הדרת בך ואע"פ שהוקר אחרי כן והשתא מצית הדרת בתמיה וכי בשביל שאוניתני ויפו מכמים את כחי לחזור אם מרלה ונתנו ידי על העליונה תחזור בך גם אתה כשהוקר לנכסוף ותהי גם ידך על העליונה ש"כ מלינו מוטעת נשכר: (ב) **ועמדו על שמונה.** רבוחת נקט ביטול מקח והוא הדין דהוה מלי למימר ועמדו על שבעה דאיכא אונאת שתות מעות ורוצה גם מוכר לחזור (ג): **ומאן תונא.** תנא דידן כמו אבונא אחונא ולשון קצר הוא: **יפות ונמצאו רעות.** הרי נתאנה לוקח לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר אע"ג דהוקרו דלהך רבוחת איצטריך למתניתה: **שוה שוה.** שתות מקח הוא והוא הדין לשוה ז' בשש דהוי שתות מעות: **והוזל.** אחר זמן מרובה ורוצה לוקח לחזור דהא אכתי לא נתקיים המקח דהא מוכר לעולם אחר כדאמרינן בהזהב (ב"מ דף נא.): **על שלש.** ה"ג הוי מלי למימר על ד' דהוי ביטול מקח: הכי גרסינן בסיפא כמו שכתוב בספרים **מאי קא משמע לן מתניתין היא אי ממתניתין הוא אמינא דרב חסדא תרוייהו מצו הדרי בהו ומתניתין ה"ק משום דכתיב רע רע יאמר הקונה ונרקם ר"י מאי קמ"ל מתניתין וכו': (ב) רש"בם ד"ה ומתניתין וכו' אומר לו זה אתה בחזקת רעות: (ג) ד"ה לימא וכו' מין אחד הוא אין: (ד) תוס' ד"ה מאי קמ"ל וכו' יש לו לשנות כדי לבטות ד' מדות כי היכי דקתני יפות ונמצאו יפות ולפ' על גב דמילתא דפשיטא הוא דאע"ג דהוקרו והוזלו: (ה) בא"ד ריפא הוי חידוש ימא: (ו) ד"ה אי ממתניתין וכו' אע"פ שאמרת שהן יפות יודע הייתי שהן רעות: (ז) ד"ה בצפרא וכו' ת"ס מסתמא עומד במזרח והא דאמר: (ח) בא"ד לריך לומר דמקדם דקדם היינו קדם של עולם שאצל גן עדן במערבו והיינו:**

מוסף רש"י

עמוק. דהיינו שפל מרגלא תחת ערגלת עמוקה שפל מן הגל (בכורות מא.) תחת אצל על ערגלת עמוקה וכן כל לגן ושחור כנגר נרגלה הלגן עמוק, כך בהרת לבנה היא (חולין מז.).

רבינו גרשום

דמצי למימר לי' אי לאו דאוניתני מעיקרא לא [מציתן] הדרת בך. כלומר אם לא בשביל שהוניתני מתחלה מן המקח שאלמלא היית מוכרו שוה בשוה והוקר ברשותי לא היית יכול לחזור בך ועכשיו בשביל שהוניתני חרצה לחזור בך כשם שבתחלה בשעה שהוניתני לא חזרת בך לא תחזור בך עכשיו: **ותנא תונא.** דמתני' מייתי סייעתא לרב חסדא: התנה לו למכור חטין יפות ונמצאו רעות. האיל שנתאנה לוקח יכול לחזור בו אבל לא מוכר ואף על גב דשוב הוקרו אותן רעות הוקרו ברשות לוקח. ואע"ג דהשתא הוי אונאה למוכר ועדיין לא קבל דמיהן אינו יכול לחזור בו משום דהוא טעם דרב חסדא: ואמר רב חסדא מכר לו שוה שש בה' החולו. לאחר שמכרו לו קודם שקבל הדמים: מי

רבינו גרשום (המשך)

דרב חסדא איכא למשמע מינה דתרוייהו מצו למיהדר בהן דוקא מייתית סיועא ממתני' לעולם מתניתין לא תסייעה. דמתני' היינו טעמא דמוכר יכול לחזור בו ולא לוקח משום דרע יאמר הקונה כלומר מעיקרא כשהתנה הלוקח עם המוכר למכור לו חטין רעות בקש ממנו ובתורת רעות באו לידו האיל שנתאנה מוכר יכול לחזור בו אבל לא לוקח דהוא אמר רע רע בשעת קניה ואע"ג דהחלו מכדי דמיהן לאחר מיכן לא מצי למיהדר ביה דמצי למימר ליה המוכר מה אתה מתרעם עלי דידי והא מעיקרא בחזקת רעות קניתם והשתא נמי רעות ניתנו ומשייה לא מצי למיהדר בו לוקח אבל לגבי מלתא דרב חסדא איכא למימר דתרוייהו מצי למיהדר בהו איכא דמכר לו שוה ר' בה'. המוכר לא היה בדעתו ליתן לו אלא שוה ה' ושעה ונתן לו ו'. להכי מוכר יכול לחזור בו. ולוקח נמי שנתן חמש היה רוצה שלא יהיה שוה פחות מה'. וכיון שהוזלו ועמדו על ב' דנתאנה מוכר מעיקרא ולוקח השתא שניהן יכולין לחזור בהן המוכר משום דנתאנה מעיקרא והלוקח משום דמצי למימר למוכר מעיקרא מידא בתורת מקח יפה מכרת לי ונמצא עכשיו דלא מקח יפה הוא דהוזל יותר משתות ומצינא למיהדר ביה אבל גבי מלתא קמייתא דרב חסדא ליכא למימר הכי ומילתא דווקא הוא. ומסתני' מצי לסייע שפיר דלהיכא דמכר ליה שוה ה' בר' דעתיה דלוקח הוא לקנות יפה שוה ר' דמעיקרא נתאנה לוקח. דהכא ליכא למימר רע רע יאמר הקונה בתורת יפות לקחן והשתא נמי דנתייקרו יפות נינהו ומיבעי למיהדר לוקח דנתאנה מעיקרא מצי למיהדר אבל לא מוכר. ותנא תונא נמי מתני' דמסייע ליה דוקא הוא ש"מ. ל"א מאי קמ"ל רב חסדא במלתא בתרייתא דמוכר יכול לחזור בו ולא לוקח. מתני' היא ומאי קמ"ל. אי ממתני' הוה אמינא דרב חסדא תרוייהו מצו הדרי בהו ולא דמי לתתני'. דמתני' היינו טעמא דמוכר מצי הדר ולא לוקח משום דרע יאמר הקונה והשתא דהוי יפות לא רעות נינהו ואין כאן מקח טעות להכי אצטריך לאשמועינן רב חסדא אע"ג דלא דמיא לתתני' כדאמרן לעיל קסבר נמי דמוכר יכול לחזור בו ולא לוקח. (ה) ואזיל לו כשהולך לו המוכר. אז יתחלל הלוקח בטקחו: אגב דקתני שחמתית קאמר רב פפא במלתא דחמה כו': והאי דלא חזינא כולי יומא. דתיהוי סומקא: משום נהורן הוא דלא ברי. מחמת שמאור היום הוא

עין משפט נר מצוה

עב א מי' פ"ב מהל' מכירה הל' יד סמג לאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' רכז סעיף יח:

עג ב מי' פי"ז מהל' מכירה הל' כ סמג עשין קפ טוש"ע ח"מ סי' רלג:

עד ג מי' פי"ח מהל' עומאת צרעת הלכה י סמג עשין רלד:

עה ד מי' פי"ז מהל' מכירה הל' כ סמג לאוין קפ טוש"ע ח"מ סי' רלג:

(ה) [ובמתניתין: כדכתיב מת. תוספתא ו: כדכתיב מת. תוספתא ו: שיך לעיל. ג) פ"כ. ד) פירוש וכן כפ"ה לאלמיני נמקום טוח טוב כי פי' רע רע יאמר כי ועי' רש"ב. ה) [וע"פ תוס' כדכתיב עה: ד"ה מעמל ועיין תוס' קדושין פח]: ד"ה מל סיקן.

תורה אור השלם

1 רֵעַ רֵעַ יֹאמַר הַקֹּנֶה וְאַחַר לוֹ אַךְ הִתְהַלֵּל:

משלי כ יד

2 וְרָאָה הַכֹּהֵן אֶת הַנֶּגַע וְהִנֵּה מַרְאֵהוּ עָמֹק מִן הָעוֹר וּבוֹ שֵׂעָר צָהֹב דָּק וְטִמֵּא אֹתוֹ הַכֹּהֵן נֶתֶק הוּא צָרַעַת הָרֹאשׁ אוֹ הַזָּקָן הוּא:

ויקרא יג ל

הגהות הב"ח

(ה) גב' מאי קמ"ל מתני' היא לי מתתניתין ה"ק דלמא דרב חסדא תרוייהו מצו הדרי בהו ומתניתין ה"ק משום דכתיב רע רע יאמר הקונה ונרקם ר"י מאי קמ"ל מתניתין וכו': (כ) רש"בם ד"ה ומתניתין וכו' אומר לו זה אתה בחזקת רעות: (ג) ד"ה לימא וכו' מין אחד הוא אין: (ד) תוס' ד"ה מאי קמ"ל וכו' יש לו לשנות כדי לבטות ד' מדות כי היכי דקתני יפות ונמצאו יפות ולפ' על גב דמילתא דפשיטא הוא דאע"ג דהוקרו והוזלו: (ה) בא"ד ריפא הוי חידוש ימא: (ו) ד"ה אי ממתניתין וכו' אע"פ שאמרת שהן יפות יודע הייתי שהן רעות: (ז) ד"ה בצפרא וכו' מסתמא עומד במזרח והא דאמר: (ח) בא"ד לריך לומר דמקדם דקדם היינו קדם של עולם שאצל גן עדן במערבו והיינו:

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com